

ÚJ FORRÁSKIADVÁNYOK A KÁRPÁT-MEDENCE KORA KÖZÉPKORI TÖRTÉNETÉNEK TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

ILLÉS KORNÉL¹

Magyar Régészet 10. évf. (2021), 3. szám, pp. 62–63.

2020-ban, illetve 2021-ben két olyan kiadvány is megjelent Budapesten, a Magyarsághkutató Intézet gondozásában, amelyek közkinccsé teszik a Kárpát-medencei történelem két fontos időszakának alapvető jelentőségű szövegeit. Darvas Mátyás munkájának köszönhetően új tételekkel bővült a magyarul elérhető, a kora középkori Kárpát-medence történetére vonatkozó források köre. Az *Annales Fuldenses* és az *Annales Regni Francorum* igen fontos értesülésekkel szolgál a korai magyar történelemre, illetve térségünk a magyarok megtelepedését megelőző történetére vonatkozóan. A kétnyelvű kötetek elsőként vállalkoznak arra, hogy a latin mellett magyarul is közreadják ezeket a szövegeket.

A korai magyar történelemről elsősorban a Kárpát-medencét valamilyen formában az érdekszférájuk részének tekintő államalakulatok történetírói tudósítanak. E források közül is kiemelkedik az *Annales Fuldenses*, ami 714-től 901-ig terjedően tartalmaz feljegyzéseket. Bácsatyai Dániel, aki részletesen tárgyalta a magyar kalandozások forrásait, például a honfoglalás egyik kulcsforrásaként tekint rá, többek között azért, mert az említett évkönyvek nem csupán a morva-magyar viszony alakulásáról és a bolgár-magyar harcokról tudósítanak, de a 8–9. század fordulóján lezajlott itáliai kalandozó hadjáratokkal kapcsolatban is lényeges adatokkal szolgálnak (BÁCSATYAI 2017, 41–43). Ennek tükrében figyelemre méltó a szóban forgó szövegek 2020-ban, Darvas Mátyás fordításában megjelent latin-magyar kétnyelvű kiadása (DARVAS 2020). A könyv jelentősége leginkább abban rejlik, hogy fordítója elsőként vállalkozott a mű teljes szövegének magyarítására, mindezidáig csupán annak közvetlen magyar vonatkozással bíró részletei voltak elérhetőek a honfoglalással foglalkozó szöveggyűjteményekben (KRISTÓ 1995, 188–193; GYÖRFFY 2002, 201–204).

E kötet párjaként készült el idén az *Annales Regni Francorum* magyar fordítása, szintén Darvas jóvoltából, egy újabb kétnyelvű kötet részeként (DARVAS 2021). Ugyan a mű időbeli keretei nem ölelik fel a magyarok Kárpát-medencei megtelepedését (a bejegyzések 741-gyel indulnak és 829-ben érnek véget), a forrás igen gazdag a térségre vonatkozó adatokban, elsősorban az itt élő avarok történetére, a bolgárok a Frank Birodalom határvidékén folytatott manővereire, illetve Liudewit pannóniai szláv vezér tevékenységére vonatkozóan. Jelentőségét jól mutatja többek között az is, hogy Szádeczky-Kardoss Samu az avar történelemről összeállított forrásgyűjteményében igen gyakran szerepelnek az *Annales Regni Francorum*-ból származó részletek (SZÁDECZKY-KARDOSS 1998, 269–307, *passim*).

Frank királyi évkönyvek / Annales Regni Francorum.
Fordította, az utószót és a jegyzeteket írta: Darvas Mátyás.
A Magyarsághkutató Intézet Kiadványai 21.
Budapest: Magyarsághkutató Intézet, 2021.
ISBN 978-615-6117-21-2

Fuldai évkönyvek / Annales Fuldenses.
Fordította, az utószót és a jegyzeteket írta: Darvas Mátyás.
A Magyarsághkutató Intézet Kiadványai 5.
Budapest: Magyarsághkutató Intézet, 2020.
ISBN 978-615-6117-18-2

¹ Történész hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. E-mail: illes.kornel.an@gmail.com

A két könyv összefügg egymással, és ezt azonos szerkesztői és fordítói elvek is aláhúzzák. Mindkét kötet a nagy múltú *Monumenta Germaniae Historica* sorozat keretei között a 19. század végén megjelent szövegkiadásokat veszi alapul a latin szövegközlésnél. Az eredeti nyelvű bejegyzéseket és azok fordításait egymás mellett, oldalpárokra közlik, emellett rövid utószót is csatolnak a forráskiadáshoz a fordító tollából, ami a művekkel kapcsolatos alapvető ismereteket, illetve a szövegahagyomány vázlatos áttekintését tartalmazzák. Darvas itt tájékoztatja az olvasót olyan, a fordításnál alkalmazott alapelvekről is, mint például a helynevek fordításának/átírásának mikéntje. Az *Annales Regni Francorum* kiadása az évkönyv főszövege mellett, azzal párhuzamosan hozza annak Einhard neve alatt fennmaradt változatát, az *Annales Fuldenses* tartalmazó kötet pedig egy, a magyar történelemmel kapcsolatos, jó eséllyel az eseményekkel kortárs feljegyzéseket hozó, Lipszében őrzött kézirat fakszimiléjét is tartalmazza az utószó mögé illesztve.

Elmondható tehát, hogy Darvas Mátyás új fordításai mindenképpen számot tarthatnak mind a szakma, mind az egyetemi történelemoktatás, mind pedig a történelmi kérdésekben elmélyedni kívánó nagyközönség érdeklődésére. A kiadott szövegek igen nagy jelentőséggel bírnak térségünk a kora középkorban lezajlott eseményeire vonatkozóan, továbbá becses forrásai a magyarok megjelenésének a régióban. Az évkönyvek magyar nyelven történő közreadása pedig lehetőséget teremt arra, hogy e művek szélesebb körben is ismertté válhassanak.

IRODALOM

Bácsatyai, D. (2017). *A kalandozó hadjáratok nyugati kútfoi*. Budapest: HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum.

Darvas, M. (szerk.) (2020). *Fuldai évkönyvek: Annales Fuldenses*. Budapest: Magyarságkutató Intézet.

Darvas, M. (szerk.) (2021). *Frank királyi évkönyvek: Annales Regni Francorum*. Budapest: Magyarságkutató Intézet.

Györffy, Gy. (szerk.) (2002). *A magyarok elődeiről és a honfoglalásról*. Budapest: Osiris Kiadó.

Kristó, Gy. (szerk.) (1995). *A honfoglalás korának írott forrásai*. Szeged: Szegedi Középkorász Műhely.

Szádeczky-Kardoss, S. (szerk.) (1998). *Az avar történelem forrásai 557-től 806-ig*. Budapest: Balassi Kiadó.